

Advies Laage Diepenveen

Inleiding

Het Waterschap Groot Salland heeft Het Oversticht gevraagd advies uit te brengen over het inrichtingsplan 'Laage Diepenveen'. Dit inrichtingsplan is opgesteld door landschapsarchitect Noël van Dooren en landschapskunstenaar Jeroen van Westen in opdracht van het waterschap Groot Salland en de gemeente Deventer.

Het Oversticht heeft door middel van een veldbezoek en analyse van kaartmateriaal allereerst de kwaliteiten en verbeterpunten in het huidige landschap in beeld gebracht. Vervolgens is beoordeeld of en in welke mate het inrichtingsplan de huidige kwaliteiten versterkt, nieuwe kwaliteiten toevoegt of afbreuk doet aan bestaande kwaliteiten. Deze notitie start met een beknopte samenvatting van het advies voor de snelle lezer. Dit advies wordt vervolgens onderbouwd aan de hand van tekst en beeldmateriaal.

Advies

Het Oversticht is van mening dat Waterschap Groot Salland en de gemeente Deventer met herinrichtingsplan Laage Diepenveen de opgave voor waterberging op een aantrekkelijke wijze heeft weten te combineren met landschapsversterking. Het inrichtingsplan draagt op de volgende wijze bij aan versterking van de kwaliteiten van het landschap:

- de Zandwetering wordt beter zichtbaar en beleefbaar; zowel door het vernatten van percelen, als door het toevoegen van een wandelroute door het gebied;
- het plan accentueert de afwisseling van hoog en laag (droog en nat), dat kenmerkend is voor dit landschap (dit wordt extra beleefbaar door een droge en een natte route);
- er wordt zorgvuldig omgegaan met opgaande beplanting in het gebied: er ontstaan nieuwe doorkijkjes op het landschap (door het toevoegen van opgaande beplanting in een gering aantal boomgroepen), zonder dat het landschap wordt dichtgezet;
- de dynamiek van het landschap wordt in het landschapskunstwerk op een eigentijdse wijze beleefbaar gemaakt en voegt op die manier een extra dimensie toe aan het gebied.

Ons advies beperkt zich dan ook tot enkele details. Wij adviseren u de volgende aandachtspunten in het ontwerp nader uit te werken:

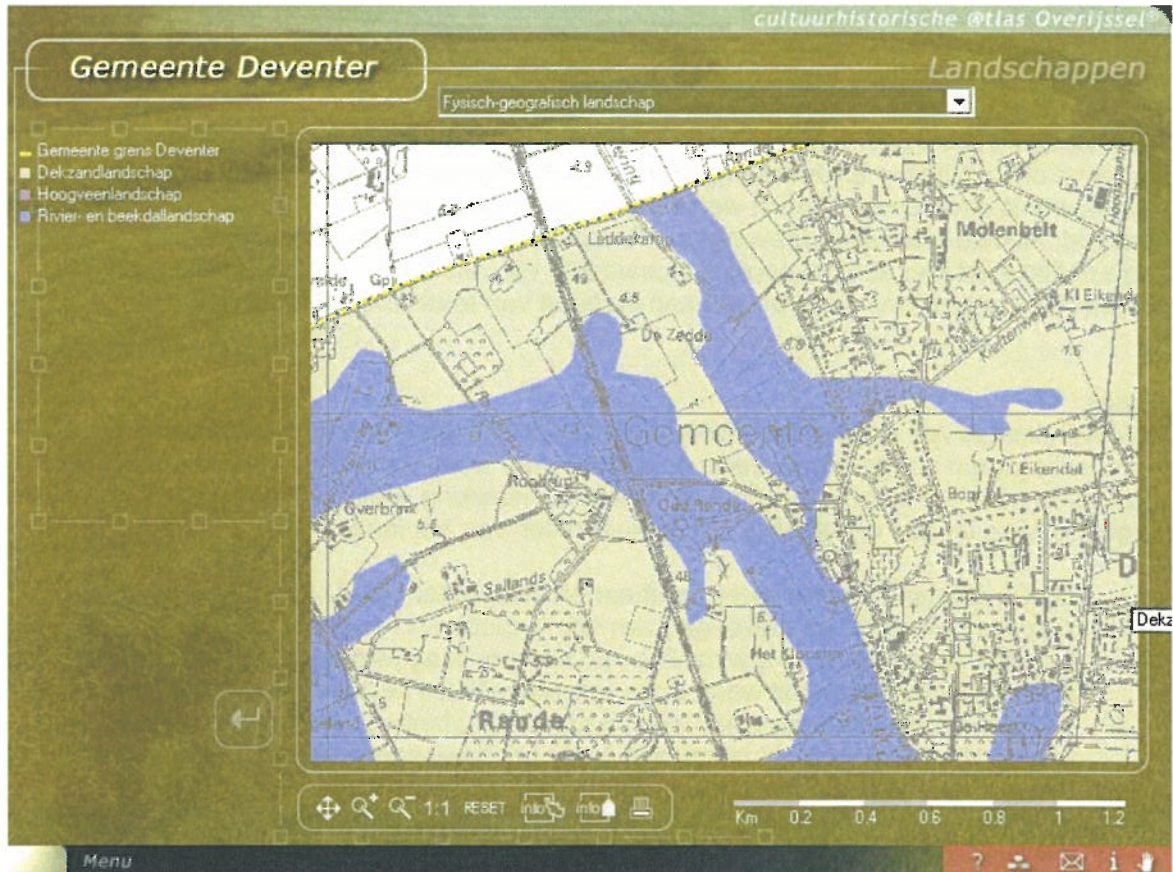
- vormgeving van de overgangen van de retentiepercelen naar de aanliggende percelen, die in eigendom zijn bij derden (bij voorkeur op eenduidige, sobere wijze, bijvoorbeeld met lage paaltjes)
- de gekozen boomsoort in de boomgroepen. Er is nu gekozen voor de abeel (*Populus alba*). Wij adviseren u deze keuze in overweging te nemen. (zie toelichting).

Tot slot wijzen wij u op de voorgestelde beheersmaatregelen. Het Oversticht adviseert om hierover goede afspraken te maken. Wij zijn van mening dat het succes van de herinrichting van het gebied valt of staat met een zorgvuldig uitgevoerd beheer. Het inrichtingsplan biedt hiervoor prima uitgangspunten (jaarlijks maaien van 3 percelen en één keer per drie jaar maaien van het landschapskunstwerk).

Onderbouwing van het advies

1. Korte analyse van kwaliteiten en knelpunten in het landschap

Het plangebied ligt in de landgoederenzone ten noorden van Deventer, waar onder andere Rande en Hengforden deel van uitmaken. Dit gebied wordt afgewisseld door hoger gelegen bossen en landgoederen en lager gelegen open gebieden. Dit verschil tussen hoog en laag is kenmerkend voor het gebied. Lange tijd waterde Salland via de natuurlijke laagten af op de IJssel. Deze lagere beekdalgronden onderscheiden zich zichtbaar van de hogere dekzandgronden (zie kaart 1: fysisch geografisch landschap).

kaart 1: fysisch geografisch landschap rondom Diepenveen (cultuurhistorische atlas Deventer)

Diepenveen ligt op een hoger gelegen deel, het landschap ten westen van Diepenveen (aan weerszijden van de Zandwetering) is lager gelegen en relatief open. In dit relatief open landschap bevindt zich het plangebied voor Laage Diepenveen.

Het plangebied (en de directe omgeving ervan) ligt in een afwisselend, halfopen landschap met weides, akkers, erven en opgaande beplanting. Dit halfopen landschap wordt omsloten door dichte opgaande beplanting, zoals het bos bij de dorpsrand Diepenveen, landgoed Rande, de eikenlaan langs de Randerstraat en beplanting langs de spoorlijn.

foto 1: halfopen landschap met dichte randen (deze foto is genomen vanaf de dorpsrand Diepenveen richting de Zandwetering)

De openheid van het plangebied wordt hier en daar doorbroken door opgaande beplanting of erven. Hierdoor ontstaat een gevarieerd beeld, met verschillende doorkijkjes op het landschap. In de loop der jaren is de mate van openheid in het gebied variabel geweest (zie kader).

De beplanting in het plangebied bestaat hier uit lanen (Italiaanse populieren langs de Driehoeksweg), boomgroepen op erven en kavelgrensbeplanting.

Veranderend landschap door de jaren heen

De cultuurhistorische kaarten uit het inrichtingsplan geven inzicht in de ontwikkeling van het gebied door de jaren heen. Hieruit blijkt dat, hoewel het gebied altijd een relatief open karakter heeft gehad, er altijd afwisseling is geweest in de mate van openheid. Het landschap is nooit een 'leeg' landschap geweest, maar kent door de jaren heen een beeld met meer of minder boomgroepen, bomenrijen en bossages. De doorkijkjes op het landschap zijn in de loop der jaren dan ook verschillend geweest.

foto 2: doorkijkjes ontstaan door clusters van opgaande beplanting

Het landschap oogt als een 'lappendeken': verschillende eigenaren bezitten kleine percelen grond in het gebied. Deze gronden zijn telkens op een andere manier in gebruik (maïsstobben, grasland, boomgaard, aardappelen, ruig grasland, etc) waardoor een afwisselend ruimtelijk beeld is ontstaan. Wanneer onvoldoende zorg wordt besteed aan de overgangen tussen de percelen (perceelsafscheidingen), bestaat het risico dat dit afwisselende beeld een rommelig karakter krijgt.

foto 3: landschap als een lappendeken

De Zandwetering doorkruist het plangebied. Door de lichte kromming van de Zandwetering is het water nooit in één keer te overzien. Het water verdwijnt uit het gezichtsbeld, de hoek om. Dit wekt nieuwsgierigheid op. De Zandwetering nodigt als het ware uit om even 'om de hoek te kijken'. (foto 4)

De Zandwetering is momenteel nauwelijks zichtbaar in het landschap. Alleen van dichtbij of wanneer de Zandwetering wordt gekruist (bruggen) is het water beleefbaar. Van een afstand is het water niet te zien. (zie foto 1)

foto 4: de Zandwetering is hier nooit in zijn geheel te overzien en nodigt uit om 'om het hoekje te komen kijken'

Samengevat onderscheiden wij de volgende kwaliteiten en verbeterpunten in het landschap:

Kwaliteiten van het landschap

- afwisseling van hoog en laag
- relatieve openheid van het gebied, omzoomd door dichte randen (uitzicht)
- doorkijkjes op het landschap (door de geringe en geclusterde aanwezigheid van opgaande beplanting in de open ruimte)
- kromming van de zandwetering 'de hoek om'
- variërend grondgebruik: 'lappendeken'

Verbeterpunten van het landschap

- zorg voor eenduidige perceelsranden. Door versnipperd gebruik van de percelen, kan een rommelig ruimtelijk beeld ontstaan
- verbeter zichtbaarheid/ beleving van de Zandwetering

2. Reactie op het ontwerp

Het Oversticht is van mening dat Waterschap Groot Salland en de gemeente Deventer met dit landschapsontwerp de opgave voor waterberging op een aantrekkelijke wijze heeft weten te combineren met landschapsversterking. Hieronder wordt dit toegelicht en worden enkele aandachtspunten meegegeven:

Hoog en laag, beleving van de Zandwetering

Door een groter deel van de omgeving van de Zandwetering te vernatten wordt het water beter beleefbaar. De routes langs de Zandwetering versterken dit. Deze routes 'rijgen' de waterretentiepercelen als het ware aan elkaar en maken er een geheel van. Door een eenduidige inrichting van de retentiepercelen ontstaat meer eenheid in het gebied. De mogelijkheid om te voet het gebied in te gaan, vormt een meerwaarde voor het landschap. Het wandelnetwerk wordt verdicht en de mogelijkheid voor een ommetje vanuit de directe omgeving wordt mogelijk gemaakt. Te voet wordt het landschap bovendien goed begrijpbaar (je loopt hoog/ laag = droog/nat). Het beleefbaar maken van hoog en laag is ons inziens een mooie toevoeging in het landschap.

Openheid

Als een van de kwaliteiten van dit landschap, is genoemd de relatieve openheid. Het Oversticht is van mening dat het huidige ontwerp, in combinatie met de voorgestelde beheersmaatregelen geen belemmering zijn voor de openheid. Opgaande elementen in het inrichtingsplan zijn: de boomgroepen (abelen en wilgen) en de opslag van wilgen in het perceel met landschapskunst. Doordat de waterretentiepercelen jaarlijks worden gemaaid, blijven deze percelen open. Hier ontstaat ruig grasland.

Het vierde perceel is ingericht in het kader van landschapskunst. Dit perceel wordt eens in de drie jaar gemaaid. Het eerste jaar bestaat dit perceel overwegend uit ruig grasland. In het tweede jaar komen hier spontaan wilgen op. Het derde jaar groeien deze wilgen uit tot kleine, dichte boompjes van maximaal 5 meter hoog. Aan het einde van jaar 3 worden de wilgen geheel teruggesnoeid en begint deze cyclus weer opnieuw. Door dit perceel slingeren het pad en de zijwetering.

Eens in de drie jaar zal de wilgenopslag het landschap hier ter plaatse verdichten. Gezien de tijdelijke aard van deze verdichting, is Het Oversticht van mening dat dit geen afbreuk doet aan de kwaliteit van het landschap. Bovendien voegt het landschapskunstwerk iets toe aan het gebied. Het Oversticht is van mening dat met dit ontwerp op eigentijdse wijze de dynamiek van het landschap wordt verbeeld. Bezoekers en omwonenden van het gebied worden bewust gemaakt van die dynamiek. Tevens wordt hiermee verwezen naar de geschiedenis van variërende openheid in het landschap.

De verspreid in het landschap voorkomende markante boomgroepen zetten het landschap niet dicht. Deze boomgroepen laten nieuwe doorkijkjes ontstaan en brengen diepte aan in het ruimtelijk beeld.

Perceelsranden

Een aandachtspunt in het inrichtingsplan vormen de overgangen van waterretentiepercelen naar aangrenzende percelen die in gebruik zijn als grasland, aardappelveld, etc. In het inrichtingsplan is daar geen aandacht aan besteed. Bij voorkeur worden de randen op eenduidige, sobere wijze vormgegeven, bijvoorbeeld met lage, houten paaltjes (zoals ook elders in het gebied worden gebruikt).

Boomgroepen

De retentiegebieden krijgen entrees (poorten), gevormd door markante boomgroepen. Gekozen is voor abelen. Deze soort hoort thuis in nattere omgeving en past in die hoedanigheid wel in het landschap. Het is bovendien een aantrekkelijke boom, vanwege de

mooie stam en de witviltige bladeren. Het Oversticht vraagt zich echter af, of abelen goed passen in het huidige ontwerp, vanwege het volgende:

- abelen hebben veel last van opslag bij de wortelen, waardoor het beeld van stammen waar je onderdoor kunt kijken, minder sterk zal zijn;
- abelen zijn opvallende bomen, worden daardoor veel toegepast in parken en op erven (decoratief). In dit inrichtingsplan is eerder sprake van aankleding van het landschap dan van een park. De keuze voor een minder opvallende, inheemse soort is dan logischer. (Abelen zijn niet-inheems, ze komen echter al wel heel lang voor in Nederland en zijn daardoor 'ingeburgerd' geraakt). Wij adviseren dan ook te overwegen om een andere boomsoort te gebruiken en raden aan de abelen door essen te vervangen (*Fraxinus excelsior*).

Goed beheer

De uiteindelijke beleving van het landschap valt of staat met goed en zorgvuldig beheer door het waterschap. Het Oversticht adviseert om goede afspraken te maken over de beheersmaatregelen. Het inrichtingsplan biedt hiervoor prima uitgangspunten (jaarlijks maaien van 3 percelen en een keer per drie jaar maaien van het landschapskunstwerk). Het is raadzaam in de praktijk te monitoren of hiermee inderdaad het gewenste ruimtelijk beeld ontstaat.

kaart 2: uitsnede van het plangebied, topografische kaart (cultuurhistorische atlas Deventer)

Zwolle, 3 december 2008
Het Oversticht
Ir. T. Ekamper